

Tussentijdse rapportage van Ctgb tbv beantwoording Motie 19.

Datum: 1 april 2011

Van: 5.1.2.e en 5.1.2.e

'Motie 19' van tweedekamerlid Ouwehand (Partij voor de Dieren) is op 17/02/2011 door de tweede kamer aangenomen. De motie luidt:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat wetenschappers een verband zien tussen bestrijdingsmiddelen die behoren tot de klasse neonicotinoïden en de voortgaande bijensterfte;

constaterende dat bij de toelating van bestrijdingsmiddelen onvoldoende rekening is gehouden met de (cumulatieve) effecten van deze middelen op de gezondheid van de bijenpopulatie;

overwegende dat de regering aangeeft dat er meer onderzoek nodig is om dit verband inderdaad vast te stellen;

verzoekt de regering, de reeds toegelaten bestrijdingsmiddelen die behoren tot de klasse neonicotinoïden opnieuw te toetsen op de effecten op de gezondheid van bijen, en hierbij ook expliciet eventuele sublethale effecten mee te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Beoordeling van bijen tot op heden

Beoordelingsmethodiek

Het nationale toetsingskader voor de beoordeling van het risico voor bijen is gelijk aan het Europese toetsingskader. Op basis van dat kader worden de volgende subletale effecten reeds standaard betrokken in de beoordeling:

- effecten op gedrag;
- vlucht-en/of foerageeractiviteit;
- broedontwikkeling;
- stuifmeel- en nectaropslag;
- effecten op gedrag;
- gewicht van het volk.

In de Europese beoordeling t.b.v. de plaatsing van de neonicotinoïden op de Annex is in aanvulling op het standaard toetsingskader extra aandacht besteed aan het kwantificeren van risico's voor bijen als gevolg van subletale effecten en aan de met de systemische werking samenhangende blootstellingrouten. Deze beoordelingsmethodiek is vastgelegd in de meest recente EPPO richtlijn (2010).

Herbeoordelingsregime

Eenmaal afgegeven toelatingen worden regelmatig herbeoordeeld. Dit vindt standaard plaats elke 10 jaar en na plaatsing van een stof op Annex I van 91/414/EEG (voor gewas) of 98/8/EG (voor biociden). Bij plaatsing van een stof op Annex I wordt een uiterste herregistratiedatum vastgesteld, waarvoor lidstaten hun toelatingen moeten herbeoordelen. Als herregistratiedatum voor een bepaalde stof nog niet is gepasseerd, kan het zijn dat een toegelaten middel nog niet volgens de laatste inzichten beoordeeld is.

Herbeoordeling van een middel gebeurt op basis van de definitieve, Europees vastgestelde, eindpuntenlijst. In de eindpunten lijst zijn de voor de stof beschikbare studies opgenomen. Bij de nationale herbeoordeling wordt gekeken in hoeverre deze eindpunten relevant zijn voor het aangevraagde gebruik. Als ná plaatsing nieuwe studies beschikbaar komen, worden deze ook meegenomen in de nationale beoordeling. Ook relevante openbare literatuur wordt gebruikt.

Scope van motie 19

In Nederland (evenals in Europa) zijn zeven stoffen toegelaten die tot de chemische klasse van de neonicotinoïden behoren. Slechts drie hiervan zijn echter acuut zeer toxisch voor honingbijen: clothianidin, imidacloprid en thiamethoxam. Voor deze drie stoffen is in maart 2010 de plaatsingsrichtlijn (Annex I van 91/414/EEG) aangepast met *additional provisions to protect honeybees*. Voor de andere neonicotinoïden is dit niet gebeurd. Daarnaast is er één stof die geen neonicotinoïde is, maar wel een grote toxiciteit voor honingbijen heeft, persistent is en waarvoor de plaatsingsrichtlijn is aangepast: fipronil. Zie onderstaande tabel.

stofnaam	laagste LD50 honingbij ug a.s./bee	Aanpassing plaatsingsrichtlijn zaadcoating	Chemische klasse
clothianidin	0.00379	ja	Neonicotinoïde ¹
imidacloprid	0.0037	ja	Neonicotinoïde ¹
thiamethoxam	0.005	ja	Neonicotinoïde ¹
fipronil	0.00417	ja	Pyrazool ¹
acetamiprid	8.09	nee	Neonicotinoïde ¹
thiacloprid	17.32	nee	Neonicotinoïde ¹
fonicamid	>51.1	nee	Neonicotinoïde ²

¹ Compendium Pesticide Common Names van Alan Wood

² In het Compendium staat fonicamid als "unclassified insecticide" vermeld. Volgens de EFSA conclusie is fonicamid echter een *nicotinoid insecticide*

Op basis van bovenstaande stelt het Ctgb voor niet álle neonicotinoïden te beschouwen maar alleen die met grote toxiciteit voor honingbijen, en fipronil toe te voegen. Motie 19 is dan relevant voor de vier stoffen clothianidin, imidacloprid, thiamethoxam en fipronil.

Op basis van deze vier stoffen zijn in totaal 55 middelen op de markt in Nederland (dd. 18 februari 2011):

	Gewasbeschermingsmiddel	Biocide	
Professioneel	18 (+ 2 afgeleide)	12 (+ 4 afgeleide)	
Niet-professioneel	4 (+ 3 afgeleide)	4 (+ 11 afgeleide)	
Totaal	22 + 5 afgeleide = 27	14 (+ 14 afgeleide) = 28*	55

*3 middelen hebben zowel professionele als niet-professionele toepassing.

In Bijlage I is een overzicht opgenomen van middelen op basis van de stoffen clothianidin, imidacloprid, thiamethoxam en fipronil.

Uitwerking motie 19

De herbeoordeling van de 55 middelen wordt uitgevoerd op basis van de Europese eindpuntenlijst, nieuwe door de toelatinghouders uitgevoerde studies en openbare literatuur. De nieuwe studies en de openbare literatuur wordt eerst samengevat en geëvalueerd op betrouwbaarheid en bruikbaarheid. Dit kost tijd. Als gevolg daarvan is gekozen om de herbeoordeling in de 2 fasen uit te voeren. Voor de herbeoordeling wordt gebruik gemaakt van het meest actuele toetsingskader vastgelegd in EPPO richtlijn (2010). Deze methodiek is

nog niet formeel aangestuurd, maar wordt toegepast om op adequate wijze de risico's van dit type stoffen te kunnen beoordelen.

Eerste fase van de herbeoordeling

Een eerste voorlopige herbeoordeling is opgesteld op basis van de definitieve, Europees vastgestelde, eindpuntenlijst, die direct beschikbaar is. Voor thiamethoxam zijn de nieuwe studies reeds samengevat en geëvalueerd, zodat deze ook zijn betrokken in de voorlopige beoordeling. Deze eerste fase wordt/is opgeleverd op 1 april 2011.

Tweede fase van de herbeoordeling

In de definitieve herbeoordeling worden de nieuwe studies en openbare literatuur meegenomen. De versnelde samenvatting en evaluatie van de nieuwe studies en de analyse van de openbare literatuur vindt nu plaats. Nieuwe studies zijn aanwezig voor fipronil, clothianidin en imidacloprid. Voor de te herbeoordelen stoffen, met name imidacloprid, zijn de afgelopen jaren veel publicaties verschenen in de openbare literatuur.

In april en mei worden de Collegebesluiten voorbereid. In juni vindt de Collegebehandeling plaats. Het is mogelijk dat aanvullende gegevens nodig zijn (bijvoorbeeld om extrapolatie van gegevens in de DAR naar nieuwe toepassingen te onderbouwen). De firma's moeten dan tijd krijgen om deze gegevens te genereren. Hierdoor zou de doorlooptijd van de herbeoordeling kunnen oplopen tot maximaal twee jaar. In de afstemming over de definitieve adviesvraag moet worden besproken hoe hiermee wordt omgegaan. Daarbij wordt ook afgewogen of het nodig is risicobeperkende maatregelen voor te schrijven voor de duur van deze periode.

Resultaat van de eerste fase van de herbeoordeling

Op basis van de voorlopige herbeoordeling in de eerste fase kan worden geconcludeerd dat:

-spuittoepassingen mogelijk een risico vormen voor off-field organismen. Hoe groot het risico is, is pas duidelijk na de tweede fase herbeoordeling. Oplossingsrichtingen zijn mogelijk het voorschrijven van driftreducerende maatregelen ter reductie van de off-field blootstelling en het voorschrijven dat niet gespoten mag worden in geval van bloeiende bermen. Mogelijk geeft de laatste restrictie problemen bij de uitvoering en handhaving. Gedurende fase twee wordt onderzocht of het wenselijk is deze maatregelen voor te schrijven. Op dit moment is niet duidelijk of voor alle middelen de risicobeperkende maatregelen afdoende zijn om het risico weg te nemen. Het lijkt erop dat de spuittoepassing in boomgaarden van imidacloprid (relevant bij 2 middelen) en de spuittoepassing in hoge boomkwekerijgewassen (relevant bij 1 middel) niet toelaatbaar zijn.

Daarnaast kan niet worden uitgesloten dat er voor dit type toepassing risico's zijn voor bijen door blootstelling aan bloeiende onkruiden en/of volggewassen. Voor oplossingsrichtingen voor dit risico zie hieronder.

-zaaizaadtoepassing, als gevolg van de persistentie van deze stoffen, mogelijk een risico vormen voor bijen door blootstelling aan bloeiende volggewassen. Hoe groot het risico is, is pas duidelijk na de tweede fase herbeoordeling. Oplossingsrichting is mogelijk het voorschrijven dat er geen bloeiende volggewassen mogen worden geteeld na toepassing van zaaizaad gecoat met deze stoffen. Aangezien van telers niet wordt verwacht dat zij bijhouden met welke stof het gebruikte zaad is gecoat en restricties op geïmporteerd zaad niet altijd duidelijk zijn opgenomen, kan dit tot problemen leiden bij de uitvoering en handhaving. In het kader van de implementatie van de Verordening gewasbescherming en IMP wordt gedurende fase twee onderzocht of deze maatregelen voor kunnen worden geschreven. Op dit moment is niet duidelijk of voor alle middelen de risicobeperkende maatregelen afdoende zijn om het risico weg te nemen.

- grondbehandeling en granulaat, voor deze toepassing gelden de hierboven genoemde risico's via volggewassen en bloeiende onkruiden ook.

- niet-professionele toepassingen, hiervoor geldt voor buitentoepassingen dat de risico's voor bijen onaanvaardbaar zijn aangezien er niet op gerekend mag worden dat restrictiezinnen opgevolgd worden. De buitentoepassingen dienen ingetrokken te worden.

In Bijlage II is een overzicht opgenomen van de testen die zijn meegenomen in de herbeoordeling en de daarin onderzochte subletale effecten. In Bijlage III is het resultaat van de eerste fase herbeoordeling in meer detail uitgewerkt. Daarin staan ook stofspecifieke vragen, die hierboven niet genoemd zijn.

